

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-16/2014. számú ügyben**

Előadó: dr. Varga Éva Csilla

Az eljárás megindulása

A szabadságvesztés büntetését töltő panaszos gerincbetegségét a Budapesti Fegyház és Börtönben (a továbbiakban: Börtön) hosszú ideig nem kezelték, fájdalomcsillapítót pedig sok esetben csökkentett adagban, vagy egyáltalán nem kapott. A Büntetés-végrehajtás Központi Kórházában megvizsgálták, de nem tudták megállapítani derékfájdalmainak eredetét. Az anyaintézetébe történt visszaszállításakor olyan fájdalmi voltak, hogy segítség nélkül nem tudott járni, segédeszközt (kerekeszékét vagy mankót) viszont nem kapott. Az egyik fogvatartott ajánlotta fel neki a segítségét, a hátán vitte be a zárkába. Az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetbe (IMEI) szállították szakorvosi vizsgálatra. Ott egy hónapig volt megfigyelésen. Az IMEI-ben nyolc napig nem fürödhetett. Pizsamát, szappant és WC papírt nem kapott, papucs gyanánt két nylonzacskót kellett a lábára húznia. Egy fehérműben volt éjjel, nappal. A Börtönbe való visszaszállítását követően az éjszakai felügyelőnek feltűnt, hogy a panaszos az előző szolgálata idején is rossz állapotban volt. Ezért 2013. június 29-én levitette az orvosi rendelőbe, ahonnan a Bajcsy Zsilinszky Kórházba szállították. Panaszai alapján a kórházban porckorongsérv betegségét diagnosztizáltak és MRI vizsgálatát javasolták. A panaszost 2013. augusztus 13-án átszállították a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetbe és betegszobán helyezték el. Nehezményezte, hogy fogvatartott társai a betegszobában lévő mellékhelyiségben dohányoztak, ami kifejezetten ártalmas volt számára, mert asztmában szenved. A panasz alapján felmerült a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye, az élethez és emberi méltósághoz, valamint az egészséghez való jog sérelmének gyanúja. Ezért – az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 20. § (1) bekezdése alapján – vizsgálatot folytattam. Annak során tájékoztatást kértem a büntetés-végrehajtás országos parancsnokától, valamint rövid úton – telefonon – a BVOP Egészségügyi Főosztályától.

Érintett alapvető jogok

- A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye. „*Magyarország független, demokratikus jogállam.*” [Alaptörvény B) cikk (1) bek.]
- Az élethez és az emberi méltósághoz való jog: „*Az emberi méltósághoz való jog sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.*” [Alaptörvény II. cikk]
- A testi és lelki egészséghez való jog: „*Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.* [Alaptörvény XX. cikk (1)-(2) bek.]

Az alkalmazott jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.)
- Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.)
- A büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. tvr. (Bv. tvr.)
- A fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 5/1998. (III. 6.) IM rendelet (Er.)

A megállapított tényállás (megkeresett szerv válasza)

A) Budapesti Fegyház és Börtön

A panaszos 2013. május 15-én deréktáji panaszok miatt jelentkezett a Börtön orvosánál. Másnap, május 16-án reumatológiai szakvizsgálata alkalmával deréktáji csigolyaközi porckorongok elváltozását diagnosztizálták és fizioterápiás, valamint kerékpár ergometriás kezelését javasolták.

A fogvatartott 2013. június 3-án ismét megjelent a bv. orvosnál. Ekkor lábfájdalomra panaszkodott. A vizsgálati eredmények alapján az orvos érsebészeti vizsgálata elvégzését látta szükségesnek. Ezért beutalta a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházába. A június 5-i érsebészeti szakrendelésen érrendszeri eltérést nem találtak nála, így – gyógyszerekkel ellátva – visszaszállították a Börtönbe.

A panaszos 2013. június 12-én ismét lábfájdalomra panaszkodott a Börtön orvosának. Az orvos gyógyszereket írt fel számára és beutalta az IMEI-be, ahol június 13-án a szakorvos fájdalmait szintén mozgásszervi eredetűnek találta és MR vizsgálatot javasolt. Ugyanezen a napon reumatológus is megvizsgálta, aki – a kórelőzményeket tanulmányozva – további gyógyszerekkel egészítette ki terápiáját. A június 20-án elvégzett kontroll vizsgálata alkalmával egy pontos támbotot írtak fel számára.

A fogvatartott június 29-én jelezte az ápolónak – aki hívta az orvosi ügyeletet –, hogy nem tud ráállni a jobb lábára. A Bajcsy Zsilinszky Kórházba utalták, ahol CT vizsgálat alapján porckorongsérvet diagnosztizáltak, majd MR vizsgálatot javasoltak. Ez utóbbi vizsgálatra július 2-ára jegyezték elő. A vizsgálatra történő előállítás azonban adminisztrációs hiba miatt elmaradt.

A Fogvatartotti Nyilvántartás és az egyéb rendelkezésre álló adatok nem tartalmaznak arra vonatkozó információt, hogy a fogvatartott gyógyszerellátását sérelmezve – akár szóban, akár írásban –, panaszt terjesztett volna elő.

B) IMEI

A fogvatartottat 2013. július 1-jén szállították az IMEI-be, ahol július 29-ig tartózkodott. Az ápoló személyzet által készített jelentőkönyv szerint az intézetbe érkezésekor rendelkezett tisztasági szerekkel és az intézet felszereléssel, pizsamával, ágyneművel, lábbelivel is ellátta. A fürdés – a hétvége kivételével – minden nap biztosított, amelyhez kifejezetten erre a célra szolgáló, egyszer használatos nylon lábzsákot biztosítanak. Az intézet arról nem vezet nyilvántartást, hogy a fogvatartottak élnek-e fürdési lehetőségükkel. A panaszos pedig nem jelzett fürdéssel összefüggő sérelmet.

C) Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

A fogvatartottat 2013. augusztus 12-én átszállították a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetbe. Az intézet orvosa szeptember 6-án tájékoztatást kért a Bajcsy Zsilinszky Kórház képkötő osztályától a panaszos MR vizsgálatának eredményéről. A Kórház azt jelezte, hogy az előjegyzett vizsgálat nem történt meg. Az IMEI-vel való egyeztetés eredményeként, 2013. október 8-án a Kórház Képkötő Diagnosztika Osztályán elvégezték az elmaradt MR vizsgálatot. Az IMEI 2013. október 15-én kelt zárójelentése szerint idegsebészeti konzíliumot terveztek, a fogvatartott azonban műtéti megoldást kért. Ezért rögzítették, hogy az esetleges beavatkozás időpontjáról később tájékoztatják a pálhalmi intézetet. A fogvatartottat 2013. november 12-én – vizelet elakadás miatt – beszállították a Dunaújvárosi Szent Pantaleon Kórház Sürgősségi Betegellátó Osztályára. Ellátása után – az intézet orvosának beutalása alapján –, 2013. november 14-én továbbszállították az IMEI-be, majd november 15-én a HEK Idegsebészeti Osztályán megműtötték gerincsérvét.

Az intézet bernátkúti objektumának betegszobáiban tilos a dohányzás. A dohányzó fogvatartottak napi 3-4 alkalommal dohányozhatnak az udvaron. A dohányterméket a felügyelői irodában biztosított, maguknál tartott kulccsal zárható szekrényben helyezhetik el. Amennyiben a felügyelet a betegszobán dohányfüstöt észlel, azonnal ellenőrzést tart.

A fogvatartott ugyanilyen tárgyú panasa miatt – a Fővárosi Főügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Ügyek Csoportja megkeresésére – az intézet korábban folytatott vizsgálatot, intézkedés szükségessége azonban nem merült fel.

Az országos parancsnok a panaszos elmaradt MR vizsgálata miatt – saját hatáskörében eljárva – utasította a Budapesti Fegyház és Börtön parancsnokát, valamint az IMEI főigazgató főorvosát, hogy a jövőben fordítsanak kellő figyelmet a fogvatartottak dokumentumainak kezelésére, az információk továbbítására, az adatok megfelelő rögzítésére, illetve a vizsgálatokra történő előállításra.

A vizsgálat megállapításai

1. A hatásköröm tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdés f) pontja szerint a rendvédelmi szerv az alapvető jogok biztosá által vizsgálható hatóságnak minősül. A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 1. § (1) bekezdése szerint a büntetés-végrehajtási szervezet állami, fegyveres rendvédelmi szerv, vagyis vizsgálati lehetőségem a Budapesti Fegyház és Börtönre, a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetre, valamint az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetre kiterjed.

2. Az érintett alapvető jogok tekintetében

Az Alaptörvény B) cikkének (1) bekezdése szerint *Magyarország független demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság több határozatában megfogalmazta, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam [...] kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság tehát nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is. Ezért alapvetőek a jogbiztonság szempontjából az eljárási garanciák. Csak formalizált eljárás szabályainak követésével keletkezhet érvényes jogszabály, csak az eljárási normák betartásával működnek alkotmányosan a jogintézmények. [9/1992. (I. 30.) AB határozat]

Az alanyi jogok és kötelezettségek érvényesítésére szolgáló eljárási garanciák a jogbiztonság alkotmányos elvéből következnek. Megfelelő eljárási garanciák nélkül működő eljárásban a jogbiztonság szenved sérelmet. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint a jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek is csak a jog által meghatározott keretek között fejthetik ki a tevékenységüket. [56/1991. (XI.8.) AB hat.]

Az Alaptörvény II. cikke alapján *az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz*. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírósági gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi étellel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az Alaptörvény XX. cikk (1) és (2) bekezdése *alapján mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez*, ennek az alapjognak az érvényesülését pedig Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.

Az Alkotmánybíróság a testi és lelki egészség kifejezést a WHO alkotmányában szereplő definícióval összhangban – a 43/2005. (XI. 14.) határozatában – olyan testi és szellemi állapotnak tekinti „amely lehetővé teszi a társadalomban való minél hosszabb és testi-lelki gondoktól mentes életet”. Az egészséghez való jog szélesebb jelentéssel bír annál, hogy csupán az egészségügyi ellátáshoz való jogra vonatkozzék, így magában foglalja az olyan intézkedések és körülmények alkotmányos védelmét is, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy az egyén a társadalomban ténylegesen minél hosszabb ideig testi és lelki gondoktól mentes életet élhessen.

Az Alkotmánybíróság több határozatában értelmezte a *legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jog* tartalmát (Alkotmány 70/D. §), és mindezek az értelmezések álláspontom szerint – függetlenül attól, hogy „legmagasabb szintű” jelző az Alaptörvényben már nem kapott helyet – továbbra is hivatkozhatóak maradnak. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a (legmagasabb szintű) testi és lelki egészséghez való jogként meghatározott alkotmányi követelmény az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához, életviteléhez. Az alkotmánybírósági gyakorlat utal arra is, hogy az államnak e jog megvalósulása érdekében meghatározott, az egészségügyi intézmények és orvosi ellátás megszervezésére irányuló kötelezettsége annyit feltétlenül jelent, hogy az állam köteles megteremteni egy olyan intézményrendszer működésének a garanciáit, amely mindenki számára biztosítja az egészségügyi szolgáltatások igénybevételének lehetőségét, azaz azt, hogy a szolgáltató intézmények hiánya miatt senki ne maradjon ellátatlanul. Az állam szabadsága nem terjed odáig, hogy anélkül üresítse ki az egyik legfontosabb garanciális intézmény tartalmát, hogy helyette nem építi ki az alapvető jog megvalósulásának azonos súlyú biztosítékait. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor utalt arra is, hogy az egészségügyi intézményhálózat és az orvosi ellátás körében elvontan, általános ismervekkkel csak egészen szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg az állami kötelezettség kritikus nagyságát, vagyis azt a szükséges minimumot, amelynek hiánya már alkotmányellenességhez vezet. Ilyennek volna minősíthető például, ha az ország egyes területein az egészségügyi intézményrendszer és az orvosi ellátás teljesen hiányozna. Az Alkotmánybíróság olvasatában az ilyen szélső eseteken túl azonban az állami kötelezettségnek nincs alkotmányos mércéje. Az egészséghez való jog tehát önmagában alanyi jogként értelmezhetetlen. Az az Alkotmányba foglalt állami kötelezettségként fogalmazódik meg, amely magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a törvényhozó a testi és lelki egészség bizonyos területein alanyi jogokat határozzon meg.

3. A vizsgálat érdeme tekintetében

Az Eütv. hatálya kiterjed a Magyarország területén tartózkodó természetes személyekre, az itt működő egészségügyi szolgáltatókra és az itt folytatott egészségügyi tevékenységekre. A természetes személyek egyes csoportjai tekintetében az Eütv.-ben foglaltaktól eltérő szabályokat *törvény* állapíthat meg. Az Eütv. felhatalmazza a büntetés-végrehajtásért, valamint a rendészetért felelős minisztert, hogy – az egészségügyi miniszterrel egyetértésben – a fogvatartottak egészségügyi ellátására vonatkozó szabályokat megállapítsa. A fogvatartottak egészségügyi ellátására vonatkozó szabályokat – a Bv. tvr. 127. § (1) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján – az Er. határozza meg. A Bv. tvr. 47. § (2) bekezdése szerint az elítélt egészségének védelmére és egészségügyi ellátására az egészségügyi jogszabályok az irányadók. [AJB-5019/2012. sz. jelentés] Az Eütv. 6. és 7. §-a úgy rendelkezik, hogy minden betegnek joga van fájdalmának csillapításához és szenvedéseinek csökkentéséhez. Joga van az egészségi állapota által indokolt, megfelelő, folyamatosan hozzáférhető és az egyenlő bánásmód követelménye szerinti egészségügyi ellátáshoz.

Az Er. 1. § (6) bekezdése szerint, amennyiben a fogvatartott megfelelő egészségügyi ellátása a büntetés-végrehajtási szervezet keretein belül nem lehetséges, a bv. intézet orvosa vagy a büntetés-végrehajtási szervezet kezelésében lévő egészségügyi intézete gondoskodik arról, hogy a fogvatartott nem a büntetés-végrehajtási szervezet keretei között lévő egészségügyi intézményben részesüljön a megfelelő ellátásban. A 12. § (2)-(3) bekezdése kimondja, hogy amennyiben a fogvatartott sürgősen szakorvosi vagy kórházi kezelésre szorul és a bv. egészségügyi intézet nehezen elérhető, az orvos írásos javaslata (beutalója) alapján a legközelebbi megfelelő ellátást biztosító egészségügyi intézménybe kell szállítani. A sürgős orvosi ellátásra szoruló fogvatartott egészségügyi intézménybe történő szállítása nem tagadható meg, nem halasztható el. A 16. § (1)-(2) bekezdése értelmében pedig, amennyiben a fogvatartott olyan szakorvosi ellátásra szorul, amely a bv. intézetben nem biztosítható, a bv. orvos a fogvatartottat a területileg illetékes egészségügyi intézmény járóbeteg-szakrendelésére is beutalhatja. A fogvatartottat egészségügyi intézmény járóbeteg-szakrendelésére kell beutalni, ha

- a) a kivizsgálása, gyógykezelése a bv. intézetben nem biztosítható,
- b) bv. egészségügyi intézetbe utalása a távolság miatt aránytalanul nagy költséget jelentene,
- c) bv. egészségügyi intézetben a szakvizsgálat és gyógykezelés nem végezhető el,
- d) az ellátás nem tűr halasztást, és a szállítással járó idővesztés a beteg egészségi állapotát veszélyezteti.

Az OBH-3095/2010. számú ombudsmani jelentés szerint a büntetés-végrehajtási intézetet – az állam életvédelmi kötelezettségéből fakadóan – a fogvatartott egészségügyi ellátása vonatkozásában fokozott felelősség terheli, ugyanis a fogvatartottnak nincs módja másik orvos vagy egészségügyi intézmény felkeresésére. A vizsgált esetben a fogvatartott 2013 májusától többször jelezte egészségügyi problémáját. A bv. intézet orvosa, majd szakorvos is megvizsgálta, gyógyszeres kezeléséről gondoskodtak és gyógyászati segédeszközt is biztosítottak számára. A fogvatartott betegségének diagnosztizálásához azonban további vizsgálatra volt szükség. Az IMEI és a Bajcsy Zsilinszky Kórház szakorvosa MR vizsgálatot javasolt, melyre a fogvatartottat ez utóbbi egészségügyi intézményben előjegyezték július 2-ára. A fogvatartottat időközben átszállították az IMEI-be, az előjegyzett vizsgálat időpontjában is ott tartózkodott, ahonnan a szóban forgó vizsgálatra nem állították elő. A fogvatartottat 2013. július végén visszaszállították a Börtönbe. Ezt követően még több hónapot kellett várnia az MR vizsgálatra, melyet végül október 8-án végeztek el. Gerincsérvének műtéti ellátása november 15-én történt meg.

A rendelkezésemre bocsátott adatok és dokumentumok alapján megállapítottam, hogy az ügyben érintett bv. intézetek a panaszos szakorvosi kivizsgálásáról, gyógyszeres kezeléséről, sürgősségi ellátásáról gondoskodtak, gyógyászati segédeszközzel ellátták, betegségének diagnosztizálása és megfelelő kezelése érdekében számos intézkedést tettek.

Megjegyzem, hogy a gyógyszeres kezelés és fájdalomcsillapítás kérdésében nem foglalhattam állást, mert a hatáskörömet szabályozó jogszabály, az Ajbt. nem teszi lehetővé az orvos-szakmai megítélést kívánó kérdések alapvető jogi szempontú vizsgálatát.

Mindazonáltal megállapítom, hogy a Budapesti Fegyház és Börtön, valamint az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet azzal, hogy hónapokon át nem biztosították a szakorvosok által javasolt MR vizsgálat elvégzését, a fogvatartott előjegyzett időpontban való külkórházi előállítását, visszásságot okoztak a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelményével, valamint a fogvatartott egészségéhez való jogával összefüggésben.

A párhalmi intézet betegszobájának mellékhelyiségében a fogvatartotti dohányzást ombudsmani eszközökkel, utólag nem állt módomban kétséget kizáróan tisztázni, e vonatkozásban csupán a panaszos állítására, valamint az azt cáfoló országos parancsnoki megállapításokra, tájékoztatásra hagyatkozhattam.

A kettő között *fennálló ellentmondás nem tette lehetővé alapvető jogot érintő visszásság megállapítását.*

Az IMEI nyilvántartása szerint a fogvatartottat pizsamával, lábbelivel ellátták, a fürdést hétköznapokon biztosították számára. A fogvatartott a tisztálkodásban való akadályoztatásra az intézetben nem panaszkodott. A fogvatartott ruházattal való ellátása, tisztálkodása feltételeinek biztosításával kapcsolatban *alapvető jogokkal összefüggő visszásság gyanúját nem észleltem.*

Intézkedésem

A fogvatartott egészségügyi ellátása tárgyában jelentésemben feltárt mulasztás ellenére, különös figyelemmel arra, hogy *a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka* – már a megkeresésem alapján folytatott vizsgálata során – utasította a Budapesti Fegyház és Börtön vezetőjét, valamint az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet főigazgató főorvosát arra, hogy a jövőben fordítsanak kellő figyelmet az információk továbbítására, illetőleg a fogvatartottak vizsgálatokra történő előállítására – azzal egyetértve – külön intézkedést nem kezdeményeztem.

Budapest, 2014. április

Székely László sk.

Melléklet: Az alkalmazott jogszabályok:

1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről (Eütv.)

6. § Minden betegnek joga van sürgős szükség esetén az életmentő, illetve a súlyos vagy maradandó egészségkárosodás megelőzését biztosító ellátáshoz, valamint fájdalmának csillapításához és szenvedéseinek csökkentéséhez.
7. § (1) Minden betegnek joga van - jogszabályban meghatározott keretek között - az egészségi állapota által indokolt, megfelelő, folyamatosan hozzáférhető és az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő egészségügyi ellátáshoz.

1979. évi 11. tvr. a büntetések és intézkedések végrehajtásáról (Bv. tvr.)

36. § (1) Az elítélt jogosult *a*) a higiéniai feltételeknek megfelelő egészséges elhelyezésre, az egészségi állapotának és a szabadságvesztés végrehajtása alatti tevékenységének megfelelő élelmezésre, egészségügyi ellátásra;

5/1998. (III. 6.) IM rendelet a fogvatartottak egészségügyi ellátásáról (Er.)

16. § (1) Amennyiben a fogvatartott olyan szakorvosi ellátásra szorul, amely a bv. intézetben nem biztosítható, a bv. orvos a fogvatartottat a területileg illetékes egészségügyi intézmény járóbeteg-szakrendelésére is beutalhatja.
- (2) A fogvatartottat egészségügyi intézmény járóbeteg-szakrendelésére kell beutalni, ha
- a*) a kivizsgálása, gyógykezelése a bv. intézetben nem biztosítható,
 - b*) bv. egészségügyi intézetbe utalása a távolság miatt aránytalanul nagy költséget jelentene,
 - c*) bv. egészségügyi intézetben a szakvizsgálat és gyógykezelés nem végezhető el,
 - d*) az ellátás nem tűr halasztást, és a szállítással járó idővesztés a beteg egészségi állapotát veszélyezteti.